

D'HISTÒRIA D'ALBALAT DELS SORELLS **Segle XIX – II**

Bernat Garcia Aparici
Cronista Oficial de la Vila d'Albalat dels Sorells

D'HISTÒRIA D'ALBALAT DELS SORELLS. S. XIX

Per Bernat Garcia Aparici. Cronista Oficial d'Albalat dels Sorells.

Durant els trenta primers anys del segle XIX, la vida administrativa dels pobles, principalment els de senyoriu, va seguir el mateix ritme dels anys finals del segle XVIII, ja que de principi de 1801 a 1808 no es va notar el canvi de segle ; tan sols les classes superiors saberen bé el trontollar de la vida que s'aveïnava a partir de la Revolució francesa. La invasió d'Espanya per les tropes Napoleòniques, la Constitució de Josep I, que ja tocà de ple els pobles de senyoriu, encara que sense efectes reals, per un temps tan migrat per portar-ho a efecte. Acabant-se, però la guerra de la independència, les Corts de Cadis elaboraren la Constitució de 1812, i aleshores sí que començà a esmicolar-se l'administració monàrquica absoluta. Es va iniciar la reforma dels Ajuntaments amb el Decret del 23 de maig de 1812 (formació dels Ajuntaments). Vingueren els alts i baixos polítics, absolutistes i liberals, però seguiren les lleis : la del 3 de febrer de 1823 (Instrucció per al govern econòmic i polític de les províncies) (Dels Ajuntaments, de les Diputacions Provincials, dels Alcaldes, dels Caps Polítics). R.D. de 23 de juliol de 1835 (Reorganització dels cossos municipals i supresió dels regidors perpetus) (De l'organització dels Ajuntaments, de la naturalesa de república, la seua derogació i prerrogatives) (Dels electors i dels elegibles per a oficis de república, de la manera de fer les eleccions per a oficis de l'Ajuntament, de les facultats i obligacions dels Alcaldes, de les facultats i obligacions dels tinents d'Alcalde, de les facultats i obligacions dels Ajuntaments, de les facultats i obligacions del Procurador, de les sessions de l'Ajuntament, del Secretari d'Ajuntament. Llei de gener de 1845. Llei de 9 de Setembre de 1857 (és la Llei d'Instrucció Pública i hom tracta en ella sobre l'ensenyança primària als municipis). Llei de 20 d'agost de 1870. Llei de 16 de desembre de 1876. Llei de 2 d'octubre de 1877. Llei de pressuposts de 21 de juliol de 1878 (art. 16 : si no podran els Ajuntaments cobrir els dèficits dels seus Pressuposts, ho podran fer a base d'imposts, recàrrecs o arbitris extraordinaris. Llei de 13 de juny de 1879 (és la llei d'Aigua : atribucions dels Ajuntaments en aquest ram d'aigües) i altres lleis que en alguns dels seus articles fan referència als Ajuntaments. En l'any 1822 ja se nomena, en un document de l'època, l'alcalde constitucional de la Poble de Farnals Vicent Chulvi, igual que el síndic procurador constitucional ; també, és clar que n'hi hauria a Albalat dels Sorells : és el temps del Trienni Liberal.

Degut als canvis polítics d'aquella època es produïxen conflictes en el viure de la població, com fon el cas de la tenda de comestibles i el forn. Corria l'any 1830, una altra vegada el règim havia canviat puix en 1823 triomfava l'absolutisme, i el lliberalisme restava fora llei. «La Justicia y Junta de Propios y Arbitrios» del lloc d'Albalat dels Sorells obrí expedient sobre l'establiment d'una tenda de comestibles i forn, per tal que el seu producte es puga invertir en el fondo de Propis. S'explica la qüestió perquè en els anys liberals, 1820 – 1823, la taverna i el forn, que eren senyorials o siga pertanyien al Senyor abans de 1820, li foren

llevats i donats en exclusiva a l'Ajuntament; canvia el règim i es torna a posar el Senyor en l'aprofitament d'una tenda-taverna en la seua casa « Meson » i per tant, encara que no se li havia llevat la tenda a l'Ajuntament, sí que el seu rendiment havia baixat molt. Aquest expedient el firma Francesc Estrems, secretari, el qual afirma que, a causa de la guerra de la independència no quedà cap paper a l'arxiu d'aquest lloc d'Albalt i per tant no es podia conèixer el valor dels Propis, segons els ho demanaven en l'article tercer de la circular d'aquesta Intendència a set d'abril de 1827.

En aqueixa data el valor dels Propis és el següent :

	Reals	Meravedisos
Per l'arrendament de les herbes o brosses del Bovalar	1392	32
Per l'arrendament de la tenda- taverna	2411	10
Per l'arrendament dels Pesos i Mides	2403	26
Per l'arrendament del fem del bestiar	1362	28
Per l'arrendament del fem dels camins	229	22
Per l'arrendament del forn i fleca	120	16
Total	7920	32

Durant els cinc anys anteriors, per terme mig, ve a resultar çò que seguix :

	Reals	Meravedisos
Per l'arrendament de les herbes o brosses del Bovalar	960	-
Per l'arrendament de la tenda- taverna	4926	5
Per l'arrendament dels Pesos i Mides	1968	19
Per l'arrendament del corral del bestiar	773	-
Per l'arrendament del fem dels camins	19	9
Per l'arrendament del forn	237	8
Total	9958	7

Aquests valors són de data del vint de juliol de l'any 1830. I en la mateixa data es demana a l'Intendent de la Província permís pel Real Patrimoni per obtindre el Títol de Real Establiment de la tenda-taverna i la seua agregació als fons de Propis ; açò ho demanava a la Comptaduria Principal de Propis. Els senyors que formaven la Junta d'Albalat, cap no sabia firmar, i eren Nicolau Claramunt, Alcalde Ordinari en data de 14 de setembre de 1830, Vicent Balaguer, Josep Devís, Síndic Procurador General i Personer, Vicent Orts i Bertomeu Climent, Diputats, Francesc Gallent i Mateu Tormos, Regidors, i el senyor Administrador local comissionat, jutge d'aquestes diligències. Tothom afirma que n'és de beneficiós, menys don Rafael Pasqual, curador de dña. Maria Loretto Ginart i Vives, Senyora Territorial d'aquest poble d'Albalat, ja que hi té una tenda-revenedora arrendada pel seu compte. // L'últim Senyor d'Albalat del segle XVIII fon Vicent Toran i Felices, VIIIé Comte en 14 de novembre de 1777. Morí solter el 13 d'abril de 1817. Succeí en la Senyoria d'Albalat Marià Ginart i Vives, IXé Comte, nascut a València el 4 de maig de 1814, fill de Marià Ginart i Toran i de Rafaela

Vives, i nebot-nét del VIII Comte ; morí xiquet el 30 de juny de 1817. Succeí en el senyoriu la seua única germana Maria Loretto Sorell Despuig i Roca (Ginart i Vives), Xena Comtessa d'Albalat, nascuda en València el 2 de febrer de 1816, la qual perdé el Comtat d'Albalat per demanda judicial de Francesc de Paula Alonso i Toran, el qual passà a ser el XI Comte d'Albalat amb els cognoms Sorell Despuig i Roca; aquest nasqué a València el 13 d'Agost de 1780; morí sense successió i heretà el Comtat Vicent Gil Dolz del Castellar i Toran i, com a tal Comte, prengué els cognoms de Sorell Despuig i Roca. Es nomenaren pèrits, per part de la Corporació, per saber què podria traure's a l'any de la dita tenda, la qual arrendaren a Josep Mollà i Francesc Garcia, però com estava l'altra tenda en la posada-fonda de la Senyoria , a on anaven a parar els passatgers, doncs la que volia posar l'Ajuntament no donava més que unes 200 lliures ; després de discutir acaloradament, l'Ajuntament i els arrendadors, aquests arribaren a donar unes 160 lliures ; poc temps després tot quedà sense efecte, abandonant-la i inclús no pagant-ne allò que havien ofert. A més se'ls obligava a pagar sis lliures i demés abonaments annexos a l'enfiteusis i a notificar-li-ho abans al Senyor territorial, per si tenia alguna cosa que exposar en el termini de nou dies. En resum, eren massa entrebancs per a seguir en l'assumpte. La població d'Albalat en eixos anys de 1830 era de 130 veïns o siga uns 650-700 habitants (Baïlia any 1830. Lletra E. Num. 1025 Apèndix : A.R.V.)

EL CAS DEL REG DE LES TERRES D'ALTER : En l'any 1818 sent alcalde ordinari d'Albalat dels Sorells Mateu Mollà i després, ja en el mes de febrer, Bertomeu Gallent, i testics Tadeu Borràs, llaurador, Llorenç Miquel , llaurador, i Joaquim Lluch, llaurador, tots veïns d'Albalat, Vicenta Alonso, veïna de la ciutat de València, i que té unes terres en la Partida del Molí, a l'est de la Séquia de Montcada, en allò que es diu «Terres d'Alter», declara que li falta aigua per a regar i vol fer-ho per mitjà de costers, dient que allí encara es veu la pedra en dita séquia de Montcada. Els testics anteriors digueren que sí que regava i que hi està la pedra de costers. El sequier major diu que estes terres d'Alter sí que reguen per mitjà d'un portell que hi ha cap a la meitat del mur de la séquia, i no per damunt el marge o caixer de la dita séquia, i ho fan els diumenges o cada uuit dies en tanda de Puçol, de manera que encara en l'estiu se reguen les dites terres sense que els faça falta aigua. I afig que en aquesta zona el sòl de la séquia de Montcada és de pedra viva, havent-se rebaixat el seu llit picant-lo. Que es podien posar els costers, però que si se'ls descobrix deuen de pagar la pena corresponent. Les anomenades « branques » tenen com a objecte el nivellar l'aigua que ha de prendre la «fila» d'Albalat, la qual la rep per una a manera de finestra, que està al front o de cara la séquia, i que per això és indispensable que tinga dues branques, puix d'altra manera hom causaria perjuí a la fila o a la séquia.

Aleshores hi havia un Sequier Major i dotze Síndics en la séquia de Montcada: el primer requereix que els síndics l'aconsellen per poder anar després al Juí de Conciliació. En setembre de 1822 el síndic procurador constitucional de la Pobla de Farnals certifica que no es posaven d'acord Josep Martinez, sequier major i Vicenta Alonso. En catorze de desembre s'envia notificació a tots els síndics en nom del sequier major Josep Martinez i Ferrer : a Josep Montaner, regidor primer de la Vila de Paterna, a Vicent Tarrasa, regidor primer del lloc de Montcada, a Vicent Marqués i Palanca, regidor primer del lloc d'Alfara del Patriarca, a Vicent Granell, regidor segon del lloc de Massarrojos, a Joaquim

Montanyana, regidor primer del lloc de Meliana, a Vicent Carceller, regidor primer del lloc de Foios, a Vicent Català, regidor primer del lloc d'Albalat dels Sorells, a Joan Baptista Ros, menor, regidor segon del lloc de Bonrepòs i Mirambell, a Joan Baptista Cibera, regidor primer del lloc de Museros, a Vicent Noalles, regidor primer del lloc de Massamagrell, a Josep Ribelles, regidor primer de la Vila del Puig, a Vicent Esteve i Amigó, regidor primer de la Vila de Puçol, els quals són els dits síndics que componen la Junta de Govern econòmica i jurisdiccional de la Real Séquia de Montcada. Un any després, reunits i congregats, per estudiar aquest cas, en la Sala de Junes de la Real Séquia i Comuna de Montcada el 23 d'octubre de 1823, els senyors Joan Noalles, Sequier major i Josep Folgado, síndic per la Vila de Paterna, Vicent Muñoz per Burjassot i Deserts de dalt, Vicent Romero per Montcada, Ramon Marqués per Alfara del Patriarca, Vicent Beltran per Meliana, Josep Badia per Foios, Pascual Esteve per Albalat dels Sorells, Vicent Peris per Albuixech i Deserts de baix, Joan Baptista Ruix per Museros, Joan Bes per Massamagrell, Ramon Sinisterra pel Puig, i Vicent Esteve i Amigó per Puçol. La dita junta donà poders per a seguir juins. Ací començà vertaderament la labor del Tribunal. Est és un cas curiós, com tots els del camp, i més els tocant a les aigües. I acabem aquesta relació amb els deserts de dalt: Burjassot, Rocafort, Benifaraig, Massarrojos i Carpesa. I amb els deserts de baix : Bonrepòs, Mirambell, Albuixech, Massalfassar, La Pobla de Farnals, Rafelbunyol i Comú de Cebolla. Per fi l'any 1828 es va sentenciar amb un « no ha lugar a lo solicitado » i a més la dita Vicenta Alonso pagarà les costes.

En els anys 1825 – 1826 i 1827 foren síndics respectivament Josep Planes, Lluís Balaguer i Rafael Muñoz.

UN MOLÍ FARINER AL –N. ? : Corria l'any 1804 i en vint-i-u de març un tal don Agustí Verges i Loustau, veí de la ciutat de València, presenta una instància dirigida a l'administrador de la Batlia de Morvedre, que era aleshores don Ramon Armengol ; en la dita instància fa constar que és del comerç i que posseïx terres immediates a l'horta d'Albalat dels Sorells, al terme de Mauella, les quals afronten amb el camí real de Barcelona, amb terres de don Joan Baptista Orellana, que posseïx don Josep Ynglés, el seu gendre, del comerç, amb terres del Real Col·legi del Corpus Christi i amb hereus de don Josep Sanahuja. I com creua per elles la séquia dita de la Fila, afirma el dit Verges Loustau que es pot construir un molí fariner, i per tant demana llicència i establiment. L'administrador exigix que es reconega el terme pels pèrits Josep Ros, Mestre d'obres , Vicent Arnal, Mestre de molins, tots dos veïns de Morvedre , i els agrimensors Josep Garcés i Pasqual Moros, citant a l'efecte l'Ajuntament de Mauella al qual se li va notificar el dia vint-i-set en la persona del seu Alcalde Ordinari Baptista Garcia, i a Baptista Ros, jurat, que eren els únics que componien aleshores la Justícia i Regiment del poble i el jurat encarregat de la distribució de les aigües. El molí vol construir-se en el braç de la séquia d'Albuixech, terme de Mauella, contigu al camí real de Barcelona ; el dit braç porta aigua suficient per a una mola, escorrible al menys tres dies cada setmana i sense cap perjuí a tercers. També se'ls notificà l'esmentada possible obra a : don Pasqual Esteve, veí d'Albalat dels Sorells, el qual, segons un seu fill, no estava en casa, però que hi tornaria al cap de tres o quatre dies ; donya Joaquina Ibars, viuda de D. Silvestre Aguilar, per se i com a mare, tutora i curadora dels seus fills i d'Aguilar ; als altres propietaris dels terrenys contigus també. L'abans nomenat Pasqual Esteve en 15 de gener de 1800 va conferir al

seu fill Timoteu Esteve, ciutadà com el seu pare i veí d'Albalat també, per escriptura davant el notari de Museros Josep Crespo li va conferir poder per a diferents efectes. Una vegada assabentats de l'assumpte, tots els propietaris confrontants s'oposaren en bloc, car deien que provocaria detenció de les aigües pantanoses al terreny del camí vell de Barcelona, que fluïrien i danyarien al nou i seria nociu per a la salut pública. Hom també cita al director o encarregat de les obres públiques del camí real de Barcelona. L'Alcalde Ordinari d'Albalat dels Sorells era llavors Lluís Balaguer, any 1805, i el Síndic procurador general Lluís Pasqual Esteve.

Testics:

1er.: Don Josep Torrella, de 34 anys d'edat, metge del lloc d'Albalat i veí; en tres de març de 1806 diu que coneix a don Pasqual Esteve i no als altres ; que s'hi estancaran les aigües (origen de l'actual partida d'aiguamolls) en perjudi de la salut pública.

2on. : Josep Orts, de 52 anys d'edat, llaurador d'Albalat, diu que serà en perjudici dels camps.

3er. : Josep Planes, de 55 anys d'edat, llaurador d'Albalat, aduix idèntiques raons que l'anterior.

4art . : Lluís Balaguer, llaurador, més de 25 anys, diu que el braç de la séquia d'Albuixech sols porta aigua des del dijous a migdia fins el divendres de matí de cada setmana, i la resta del temps setmanal en porta molt poca.

En 30 de juny de 1807 passa a sentència i el set de juliol el Tribunal dicta la sentència de « no haber lugar a la construcción del molino ». [A l'eixida de la séquia de la Fila al lloc de la carretera de Barcelona aquesta feia una corba cap a l'oest, però que fon rectificada el segle anterior ; no obstant aquest tros de terreny ha arribat fins els temps actuals com si fos un camp vora carretera inculte ; amb les darreres obres (voreres, entrades als camps, etc ...) tot s'ha netejat i ha desaparegut l'abandonament (any 2002)]

ELS AJUNTAMENTS D'ALBALAT DES DE L'ANY 1842 :

ANY 1842 :

Alcalde – President Constitucional en 1841 : Antoni Mollà.

Secretari : Josep Gil.

Síndic : Nicolau Claramunt.

Regidor Primer : Francesc Gallent.

Regidor Según : Vicent Muñoz.

El Presupost s'enviava, per a la seua aprovació, al Sr. Cap Superior Polític de la Província que en aquest any fon Francesc Sarthou ; el Secretari era Antoni Sanchis.

	Reals de billó	Maravedisos

Ingressos	9448	18
Despeses	11664	27
Dèficit	2216	9

En els productes de Propis estaven el corral del bestiar ; les herbes del boalar se donaven franques, sempre que donaren els abastidors als veïns una tanda diària de carn al preu que estipulàs l'Ajuntament. ; respecte a les pells igual.

En els arbitris entraven : de l'amidador, del lliure tràfic d'articles de menjar, beure i encendre (mistos, fòsfors, llumins, teia, esca, palletes), del 3 per cafiçada de les terres que reguen de la séquia de Montcada, del carnisser, del fem dels camins, de la imposició de sis reals per moltó del consum que es fa en este terme.

En les despeses entren : el sou del Secretari, el que se li dóna a l'Assessor, al Dipositari, a l'agent de la capital, a l'alguatzil, al correu, subscripció al Butlletí Oficial, el 5% per al pressupost provincial, el 5% a l'amortització, per les quintes, per l'oli que es gasta en les juntes, pel sou del mestre de primeres lletres i la mestra de xiquetes, per reparació d'edificis , per construcció de ponts, al conductor de la correspondència, als matadors d'animals danyins, per eleccions municipals, provincials i de Corts, als escopeters de la província, socors i conducció de presos pobres i transeünts, rèdits de censos contra els propis, despeses de la Milícia Nacional (tambors, cornetes i avisadors).

El Cap Polític de la Província augmentava o baixava les quantitats del pressupost i ho tornava a l'Ajuntament aprovat definitivament. El dèficit es cobria, en el cas d'aquest any, amb uit maravedisos per cànter de vi que es consumira en el poble i uit maravedisos per lliura de carn, i el que en restàs per derrama veïnal.

ANY 1844 :

Veïns 158
 Ànimes 836
 Síndic Marià Devís
 Secretari..... Josep Gil i Joan Ferrer
 Secretari de la Diputació Provincial Miguel Vicente Almazán.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos

Ingressos	7370	6
Despeses	9260	8
Dèficit	1890	2

ANY 1845 :

Alcalde Nicolau Claramunt
Secretari..... Joan Ferrer
Síndics Pere Rodriguez, Vicent Claramunt, Francesc Claramunt

El corral de tancar el bestiar se li otorgà per subhasta a Marià Urios per 180 r.b. 20 m. i pel lloc de la carnisseria al mateix per 150 r.b. 20 m. La venda lliure d'articles de menjar, beure i encendre a Gaspar Munistier per 2560 r.b. L'impost sobre carns a Marià Urios per 1817 r.b. 22 m. La venda de porc a Ramon Doménech, de Meliana, per 198 r.b. 18m. El fem dels camins a favor de Llorenç Miguel per 173r.b. 6 m. Les herbes o brosses del terme a Marià Urios per 180 r.b. 24 m. Els pesos i les mides a Josep Grafiada per 1366 r.b. 12 m.

Com el pressupost se tardà en presentar s'imposà a l'alcalde una multa de seixanta reals de billó. Com no constaven, en l'arxiu de la Secretaria de l'Ajuntament, còpies dels comptes de Propis i Arbitris dels anys anteriors, per això s'ignoraven els debits que resultaven a favor dels fons comuns , per tant no pogueren ser formades les relacions corresponents per tal d'unir-les al pressupost municipal, i per això s'imposà a l'alcalde una multa de cent reals de billó.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos
Ingressos	7456	8
Despeses	10922	
Dèficit	3465	

ANY 1846 :

Alcalde Vicent Basques

Relació de les quantitats que els fons municipals satisfan per rèdits de censos :

	Reals de billó	Maravedisos
A l'administració de don Enric Miranda	1807	2
A don Nicolau Mañez	45	6
A don Vicent Pascual Martinez	135	18
A dña Francesca Vela	450	-
A la Nació	316	8
Al Sr. Comte d'este poble pel dret de Piló (una pensió corrent i una altra endarrerida)	750	
Total	3504	

En aquest temps existia l'arbitri sobre el consum i d'oli i aiguardent. En est any en lloc de venedor de productes de menjar, beure i encendre ja n'hi havia una tenda revenedora fixa, que contenia més varietat de productes.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos
Ingressos	6691	-
Despeses	9287	-
Dèficit	2596	-

ANY 1847 :

AlcaldeVicent Basques
 Tinent d' Alcalde Rafael Muñoz
 Regidor primer Lluís Balaguer, menor
 Regidor segonJoaquim Orts
 Regidor tercer Miquel Devís
 Síndic i Regidor quart Pasqual Gallent
 Secretari Joan Ferrer

Entre les despeses tenim les escoles, ubicades en una casa particular habilitada per a l'ensenyança , per la qual pagava l'Ajuntament pel lloguer la quantitat de 150 reals. Hi ha una nota al pressupost que s'eleva, per a la seua aprovació, al Cap Superior Polític de la Província, que diu, que allò que li han pujat al Secretari , 300 reals de billó, és per les despeses de paper que es fa en secretaria ; se li contesta rebaixant-ho a 200 r. de b. per a les despeses d'oficina i correu amb obligació de presentar compte detallat.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos
Ingressos	8406	22
Despeses	9237	-
Dèficit	831	-

ANY 1848 :

El poble estava integrat en el partit de Montcada.
 Alcalde 1er ConstitucionalVicent Basques
 Regidors entre altres, Josep Martí i Rafael Muñoz

Els censos que se paguen dels propis són : a l'administració de don Enric Miranda, a dna. Àngela Vela, a don Nicolau Mañez, a Vicent Claramunt abans dna. Mariana Gimenez, al Sr. Comte per dret de Piló i a les Carmelites Descalces de San Felipe (Xàtiva).

Els arbitris els paguen : pels pesos i mides a favor de Josep Martinez, per la tenda revenedora de Miquel Mollà, per les herbes-brosses del terme de Marià Urios , pel fem dels camins a favor de Baptista Ruiz, per l'arrendament de la venda de porc a Ramon Doménech, per l'arrendament de la venda de vi, oli, aiguardent a Miquel Mollà, l'impost sobre la carn a Marià Urios, i els tres sous per cada cafiçada de les terres que reguen les aigües de la séquia de Montcada.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos
Ingressos	8649	-
Despeses	9817	-
Dèficit	1168	-

Apareix per primera vegada un encuny-segell que diu : « Alcaldia Constitucional de Albalat dels Sorells », el qual es reproduïx ací :

ANY 1849 :

Alcalde 1er ConstitucionalVicent Basques
 Secretari Joan Ferrer
 Regidors entre altres, Josep Martí i
 Rafael Muñoz

Entre les despeses que se repetixen cada any hi ha una partida que diu : per una dotzena de cadires per a la sala de l'Ajuntament, que no en té cap.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos
Ingressos	8424	20
Despeses	9855	16
Dèficit	1430	30

ANY 1850 :

La Corporació estava formada per :

Alcalde Pasqual Gallent
Secretari Joan Ferrer
Tinent d'Alcalde Rafael Muñoz
Regidor primer Vicent Basques
Regidor segon Antoni Mollà
Regidor tercer Josep Martí
Regidor quart – Síndic Josep Claramunt

El metge-cirurgià era Don Josep Garcés, que cobrà eix any per l'assistència als pobres de la Vila 200 reals.

El pressupost s'envia al Governador Civil de la província (aquest any canvià el nom de Cap Superior Polític a Governador Civil).

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos
Ingressos	7921	-
Despeses	12966	-
Dèficit	5045	-

Per a cobrir el dèficit s'aprovava augmentar la contribució territorial i industrial. Se'ls autoritza un recàrrec de 4938 r. de b. a les quotes que paguen els veïns per la contribució territorial i de 107 reals sobre la industrial. L'Ajuntament acorda a més un repartiment de 800 reals per al Culte Parroquial, el qual no s'aprova per part del Govern Civil ja que està prohibit autoritzar cap repartiment, si no és per mitjà de recàrrec a les contribucions i amb destí al dèficit del pressupost.

Majors contribuents de la Vila que formaven la Junta Pericial : Vicent Claramunt, Manuel Claramunt, Miquel Devís, Vicent Muñoz Gallent, Pere Rodriguez i Francesc Claramunt. S'acordà un repartiment veïnal. En aquest any l'import de la contribució territorial assignada al poble d'Albalat dels Sorells fou de 28620 reals de billó ; la suma de la matrícula del subsidi industrial i de comerç hi va ser de 586 r. de b.

ANY 1851 :

Alcalde Pasqual Gallent
Secretari Joan Ferrer

Es feren els treballs de "amillaramiento" (*paraula que ve de amillarar, composta de « a » i de « millar », comptar o fer constar els mils o milers, és a dir, el capital d'una persona.*) : relació numerada i per ordre alfabètic de primers cognoms de tots els amos o usufructuaris de béns immobles i ramaderia que hi haja en cada districte municipal. La contribució territorial s'implantà en l'any 1845

(Llei de Pressuposts de 23 de maig i Real decret de la mateixa data). Aquesta repartició dels tributs s'anomenaria més tard Cadastre.

En aquests treballs intervingueren les següents persones : Josep Garcés i Joan Ferrer com escrivents, Marià Rausell com mestre d'obres, Josep Llopis, veí de Montcada, com mestre fuster , Josep Claramunt i Francesc Claramunt com a perits en agricultura, totes les quals reclamaren el pagament de llurs honoraris corresponents ; L'Ajuntament els contesta que no pot pagar-los mentre el que fon alcalde, Vicent Basques, no entregue una quantitat de diners que té al seu poder d'un repartiment que es practicà per a pagar les despeses que aleshores eren necessàries , però que quedaren suspeses.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos
Ingressos	7902	16
Despeses	12876	16
Dèficit	4974	-

ANY 1852:

Alcalde Pasqual Gallent
 Secretari Joan Ferrer
 Regidors entre altres, Vicent Basques ...

L'Ajuntament en est any nomenà tres guardes del terme i, com calgué proveir-los de sengles escopetes, va demanar autorització per tal d'afegir en les despeses del pressupost la quantitat de 240 r. de b. per a comprar-les.

Presupost :

	Reals de billó	Meravedisos
Ingressos	6776	8
Despeses	13963	16
Dèficit	7187	8

ANY 1853:

Corporació municipal:

Alcalde Antoni Mollà
 Secretari Joan Ferrer
 Tinent d'Alcalde Don Josep Garcés
 Regidor primer Pasqual Gallent
 Regidor segon Rafael Muñoz
 Regidor tercer Josep Claramunt
 Regidor quart i Síndic Joan Baptista Martinez

La celebració de la missa matutinal, en dies festius i d'obligació, la paga l'Ajuntament, a pesar d'haver-se prohibit pel Govern Civil, per anar en contra del sentit del pressupost : ascendix el cost a 800 r.b. i es repetirà en tots els anys successius.

Els majors contribuents són els senyors següents : Vicent Claramunt, Francesc Claramunt, Miquel Devis, Vicent Muñoz, Miquel Mollà i Francesc Mollà, els quals declaraven que no trobaven una altra manera de cobrir el dèficit, sinó era per mitjà d'un recàrrec a les quotes de la contribució territorial, industrial i de consums.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos

Ingressos	5192	
Despeses	14103	16
Dèficit	8911	16

ANY 1854:

Corporació municipal:

Alcalde Antoni Mollà
 Tinent d'Alcalde Don Josep Garcés, cirurgia
 Regidor primer Pasqual Gallent
 Regidor tercer Josep Claramunt
 Regidor quart i Síndic Joan Baptista Martinez

Solament el regidor tercer Josep Claramunt votà en contra de les partides de 600 r. de b. per les despeses de la formació de l'estadística i de la subvenció a la missa matutinal de 800 reals de billó. Com ja es feia tradicional per tractar els augments de contribució i presents els majors contribuents : Vicent Muñoz i Diez, Vicent Muñoz i Gallent, Josep Martí i Severí Claramunt, en l'any que narrem els recàrrecs foren de 5200 r.de b. en la contribució territorial, en la industrial en 500 r. de b., a més de les espècies de consum, que foren augmentades en la mateixa proporció que per al Tresor.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos

Ingressos	5192	
Despeses	14829	16
Dèficit	9637	16

ANY 1855:

Corporació municipal:

Alcalde Rafael Muñoz

Secretari Don Josep Garcés

Regidors Miquel Devís, Francesc

Mollà, major, Lluís Balaguer, síndic

Reunits amb la corporació els majors contribuents : Vicent Muñoz Gallent, Vicent Muñoz, moliner, Antoni Mollà i Joaquim Orts, declararen que no trobaven una altra manera per cobrir el dèficit , que un recàrrec de la contribució territorial i, després el dèficit, que encara en resulte, s'eixugarà mitjançant una derrama entre tots els veïns, proporcionalment a la fortuna o renda de cadascú d'ells.

Els arbitris concedits a aquesta vila en aquest any són :

El fem dels camins a Josep Perez de Valero.

Pesos i mides a Miquel Tormos.

Venda lliure en la tenda-revenedoria a Pere Rodriguez.

Venda lliure de vi a Miquel Mollà.

Venda lliure d'oli a Antoni Mollà.

Venda lliure d'aiguardent a Pere Rodriguez.

Les brosses del terme a Vicent Muñoz Devís.

Impost sobre els moltons i porcs que s'hi maten i es venen a Vicent Muñoz Devís.

L'alguatzil-pregoner era Baptista Vicent i, als llocs de costum, anunciava el dia i l'hora en què s'havia de formar el pressupost en la Sala Capitular de l'Ajuntament. Tracten sobre els augments i troben que els arbitris ja estan prou gravats i afirmen que les classes necessitades ja en patixen prou, puix aquest poble fretura de fires i mercats, que altres poblacions estan ben dotades, de forma que no es troba un altre mitjà que el repartiment veïnal, el qual afectarà per igual a tots els veïns.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedis

Ingressos	11844	8
Despeses	20393	30
Dèficit	8549	22

Com es constata l'estat financer del poble cada volta era més fràgil i anava accentuant-se el dèficit, al qual no se li encontrava solució amb les lleis que es tenien a mà.

ANY 1856:

Alcalde Rafael Muñoz
 Regidor primer Miquel Devís
 Regidor según Francesc Mollà
 Regidor síndic Lluís Balaguer

Reunida la Corporació davant els veïns convocats pel pregoner Baptista Vicent i reunits també Vicent Basques, Nicolau Claramunt, Joan Baptista Martinez, Vicent Mollà, Josep Muñoz i Lluch i Joaquim Orts, acordaren tots un recàrrec, per a cobrir el dèficit, a la contribució territorial ; tot-hom opta per a tal fi pel repartiment veïnal nomenant-se perits repartidors.

Presupost :

	Reals de billó	Maravedisos
Ingressos	7883	
Despeses	16279	
Dèficit	8396	

Com Albalat dels Sorells pertanyia judicialment al partit de Montcada, doncs pagava 1000 r. de b., més a menys, per la mantenció de presos pobres del partit.

ANY 1857:

Corporació Municipal:

Alcalde Miquel Devís
 Regidors Josep Llopis, Pascual
 Gallent i Lluís Balaguer

Presupost :

	Reals de billó	cèntims
Ingressos	4646	
Despeses	13086	26
Dèficit	8440	26

En els censos que paga l'Ajuntament es mantenen els següents :

A l'administració de don Enric Miranda

A doña Angela Vela

A Vicent Claramunt

A don Nicolau Mañez

Ja no apareix el Senyor Comte

A les Carmelites Descalces de Xàtiva.

El dèficit del presupost d'est any el cobrixen com els anteriors per augment de la contribució.

ANY 1858:

Corporació Municipal:

Alcalde Miquel Devís

Secretari Josep Garcés

Regidors Josep Llopis, Pascual

Gallent i Lluís Balaguer, síndic.

Presupost :

	Reals de billó	cèntims

Ingressos	3798	
Despeses	13021	
Dèficit	9223	

Dels ingressos la Superioritat, Diputació Provincial, lleva l'arbitri de la tendavenedoria que eren 1000 reals, ja que estava prohibida la seua imposició. L'Ajuntament es véu desbordat i envià l'expedient a la Reina , en el qual sol.licitava mitjans extraordinaris per atendre el dèficit , després de ser insuficients els ingressos en arbitris i recàrrecs ordinaris ; assabentada la Reina de la qüestió i de conformitat amb el ministre d'Hisenda concedeix es puga fer un recàrrec del 20% sobre la quota territorial dels 350 milions ; Ho notifica al Govern Provincial, el qual torna el pressupost al poble amb aquesta concessió ; fón en agost de 1858 quan succeïa tot açò ; un 10% més sobre contribució territorial i ramadera, un 15% sobre quotes de la contribució industrial i de comerç ; amb el primer es trau 2676 r. b. amb el segon 200 r.b., total : 2857 reals i amb recàrrec extraordinari : 23% sobre el 10% de la contribució territorial i ramadera : 6366 reals de billó.

ANY 1859:

Corporació Municipal:

Alcalde Francesc Mollà

Tinent d'Alcalde Lluís Balaguer

Secretari don Josep Garcés

Regidors Pascual Gallent, Joaquim

Orts, Antoni Mollà i Miquel Mollà, síndic.

Presupost :

	Reals de billó	cèntims

Ingressos	3458	
Despeses	14867	
Dèficit	11409	

La Corporació Municipal junt amb els majors contribuents que són : Baptista Hurtado, Marià Gallent, Francesc Mollà i Martí, Francesc Gallent, Miquel Tormos i Baptista Martinez, Josep Devís, Gaspar Planes, Marià Borràs, Josep Martí, Antoni Moreno i Josep Mollà, acordaren tots ensems per cobrir el dèficit els recàrrecs ordinaris i extraordinaris sobre contribució territorial, industrial i consum (en esta partida de consum el recàrrec va ser del 65%). O siga s'augmenten les contribucions : el 10% la territorial, el 15% la industrial. Els recàrrecs extraordinaris són : el 14.20% la territorial i el 15% la industrial. La població en est any pujava a 191 veïns o siga 852 ànimes.

ANY 1860:

Corporació Municipal:

Alcalde Francesc Mollà
 Secretari Josep Garcés
 Regidors Lluís Balaguer, Pasqual Gallent, Joaquim Orts, Antoni Mollà i Miquel Mollà.

Majors contribuents Nicolau Claramunt, Josep Claramunt, Miquel Tormos, Pere Rodriguez, Joan Baptista Martinez, Antoni Planes, Josep Devís, Marià Gallent, Josep Balaguer, Josep Martí, Vicent Balaguer Ribelles i Francesc Mollà.

Presupost :

	Reals de billó	cèntims
Ingressos	3456	16
Despeses	20579	
Dèficit	17122	84

L'única manera de cobrir el dèficit era amb el recàrrec de les contribucions : 10% de la territorial, 15% de la industrial, 65% sobre consums, afegint-se'n el recàrrec del 29,70% sobre el 10% de la territorial i ramaderia. L'Ajuntament va arribar a un estat insostenible. Les despeses havien augmentat de manera incontrolable, com n'és un exemple el cas de : per formació del llibre padró de riquesa, « amillaramiento » cadastre i cartilla d'avaluació de la riquesa territorial un total de 5000 reals. Instrucció pública un total de 5510 reals.

ANY 1861:

Ajuntament format per :

Alcalde Francesc Mollà
 Secretari Josep Garcés
 Tinent d'Alcalde Lluís Balaguer
 Regidors Joaquim Orts, Antoni Mollà i Miquel Mollà, síndic.

Senyors majors contribuents Josep Claramunt, Joan Baptista Martinez, Antoni Planes, Marià Gallent, Josep Balaguer, Josep Martí, i Vicent Català.

Presupost :

	Reals de billó	cèntims
Ingressos	3458	
Despeses	17344	
Dèficit	13886	

Els recàrrecs d'aquest any són : ordinaris : 10% sobre la territorial i ramaderia, 15% sobre la industrial, 50% sobre consums i els extraordinaris : 20% sobre el 10% de la territorial i ramadera i 15% sobre la industrial. En les despeses cal senyalar que s'afig un pagament de Beneficència per auxiliis-beneficis en èpoques de calamitats públiques i per valor de 1945 reals de billó.

ANY 1862:

Ajuntament format per :

Alcalde Antoni Mollà
 Secretari Josep Garcés
 Secretari accidental Joan Ferrer
 Regidors Vicent Mollà, Joaquim Orts,
 Francesc Gallent i Miquel Mollà, síndic.

Presupost :

	Reals de billó	cèntims
Ingressos	3138	
Despeses	19849	
Dèficit	16711	

Des de primers d'any es va contractar un metge titular don Vicent Arazo, perquè assistira els pobres i s'encarregàs dels casos legals, ja que per a resoldre estos casos l'Ajuntament havia de valdre's del metge de Museros ; al metge contractat esmentat se li donava la gratificació de 400 reals. També com la Junta Pericial necessita un escrivent per a les operacions estadístiques, car la dita Junta no pot verificar-ho per se, ja que els seus membres no saben escriure en la seua major part i sols saben posar el nom i la rúbrica, el dit escrivent cobrarà 757 reals.

Els majors contribuents de l'any en curs són : Marià Gallent, Francesc Mollà, Miquel Devís, Manuel Devís, Miquel Tormos, Joan Baptista Martinez, Josep Martí, Lluís Balaguer, Josep Claramunt i Pasqual Devís.

Els recàrrecs per cobrir el dèficit són : l'ordinari el 10% sobre la territorial, el 15% en la industrial, el 50% en les espècies de consum. Amb aquestes quantitats encara resta un descobert de 9772 r.b. i per tal de cobrir-lo calen recàrrecs extraordinaris : el 28,15% sobre la territorial, el 15% sobre el 15% en la contribució industrial, cobrint-se així el dèficit per complet.

En cinc de gener de 1863 un expedient instruït pel Govern Civil a instància de denúncia de don Dionís Sancho i doña Dolors Isach, mestres d'instrucció Primària d'Albalat dels Sorells, a causa d'haver posat l'Ajuntament : tots els xiquets que assistixen a escola són pobres, per tant la retribució solament ascendia a 840 reals de billó i davant d'açò es preguntaven els dits mestres : « Tots els xiquets són pobres ?, allò que paguen els xiquets no pobres on està ?, qué fa l'Ajuntament amb eixos diners ? [Arxiu Diputació Provincial de València.- Pressupostos Municipals].

LES FESTES DEL POBLE

Es a partir de l'any 1859 quan apareix la menció de Jocs Públics amb l'impost per subhasta en eixa data de 320 r.b. Sembla que una persona o grup de persones s'encarregaven dels Jocs Públics i Festes, organitzar-los, traure diners per celebrar-los etc... i a canvi d'això es pagava allò que s'ha dit als Propis de la població. En 1860 apareix la mateixa quantitat anterior de 320 r.b. En 1869 no es va presentar ningú a la subhasta. En 1862 canvia per complet aquest assumpte, puix és l'Ajuntament el que ajuda amb trenta pessetes els Jocs Públics o Festes. Però ens preguntem, quines festes es feien ? Quan començaren ? Sabem que en 1848 existixen uns « Comptes de la Mare de Déu del Roser », els quals són els següents :

•	Primerament pels melons	150 reals
•	Per 11 barcelles de blat a 12 reals	132 reals
•	Per la seda 3 lliures a 40 reals la lliura	120 reals
•	Pel pansio ?	238 reals
	▪ Càrrec	640 reals
Data		
•	Per la música	220 reals
•	Pel sermó	80 reals
•	Per la divertida	16 reals
•	Per la llicència	100 reals
•	Pels jocs	150 reals
•	Per l'enramada	40 reals
	▪ Total	606 reals

Pansio o Pansió : pot ser algún menjar a base de panses ?
 Una barcella = 16 ,754 l. = 4 almuds ; 1 almud = 4,188 l.
 Un cafís = 12 barcelles
 Una lliura = 0,355 gr. a 0,473 gr.

Quan morí Ferran VII en 1833 quasi s'havia nivellat el pressupost en Espanya, però no es pogué impedir l'augment del Deute que arribà a xifres enormes ; per això es creà una Junta de recaptació i distribució de fons, la qual enviava comissionats per tots els districtes, a tots els pobles, amb un salconduit, que en aquest cas d'Albalat dels Sorells i districte, s'havia donat a Manuel Garcia, el Comissionat del Capità General dels Regnes de València i Múrcia i en el seu nom per absència el Segon « Cavo » interí don Narciso López, Mariscal de Campo de los Ejércitos Nacionales. Aquest salconduit servia perquè en cada poble se li donàs tot l'ajut que fóra menester per la cobrança de la dita contribució.

En l'any 1813 era Mestre de Primeres Lletres Francesc Mauro.

Evolució Pressupost

